

DVE LETI IZVAJANJA PROSTOVOLJNEGA PROGRAMA ZA PRIZNANJE STATUSA ČREDA PROSTA BVD V SLOVENIJI

Ivan Toplak*, Peter Hostnik, Jože Grom

Inštitut za mikrobiologijo in parazitologijo, Veterinarska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenija

ivan.toplak@vf.uni-lj.si

Od konca leta 2013 je v veljavi nov pravilnik, ki na prostovoljnem pristopu rejcem govedu v Sloveniji prvič omogoča, da uradno dobijo priznanje statusa čreda prosta BVD. V začetku leta 2016 je imelo priznan status 20 govejih čred, še več pa jih je v postopku pridobivanja statusa, kar potrjuje, da so rejci program sprejeli. V letih od 2013 do 2016 smo za potrebe pridobivanja statusa laboratorijsko na prisotnost protiteles pregledali 3.747 vzorcev serumov v testu ELISA in 7.325 vzorcev na prisotnost virusa BVD z metodo RT-PCR. To je sicer vzpodbudno, vendar je v prostovoljni program še vedno vključen le nizek odstotek govejih rej. Ker pa je v Sloveniji še vedno več kot polovica govejih čred neokuženih, bi lahko vsaka od teh rej uradno dobila priznanje statusa čreda prosta BVD že v roku šestih mesecev. Že sedaj je jasno, da le s prostovoljnim programom ne bomo dosegli bistvenega napredka, zato je potrebno čim prej pristopiti k sprejetju nacionalnega programa izkoreninjenja BVD.

Ključne besede: bovina virusna diareja; prostovoljni program; izkoreninjenje; diagnostika; govedo

Uvod

V Sloveniji spremljamo bolezen BVD pri govedu od leta 1994 naprej, z virusom pa je okuženih približno ena tretjina govejih rej, v okrog polovici slovenskih rej pa se nahajajo vsaj posamezne živali, ki so pozitivne na protitelesa proti virusu BVD (1). Do leta 2016 smo slovenskih rejah ugotavljali kroženje šestih različnih podtipov virusov BVD, ki se že več desetletij prenašajo med rejami znotraj Slovenije, občasno pa se v naše reje, z uvozom okuženih živali, vnesejo še novi sevi BVD (2). Od konca leta 2013 je v veljavi nov pravilnik (Ur. list RS št. 107/13), ki na prostovoljnem pristopu rejcem govedu v Sloveniji prvič omogoča, da dobijo uradno priznanje statusa čreda prosta BVD, za okužene reje pa omogoča postopek pridobitve statusa. Status se podeli na podlagi dveh zaporednih negativnih rezultatov v razmiku 6 mesecev na prisotnost protiteles pri živalih v starostni skupini 7 do 13 mesecev (3). Ta status lahko potem reja vsako leto obnovi. Če je v reji virus BVD prisoten, lahko rejo hitro pozdravimo tako, da v reji identificiramo vse nosilke virusa BVD, jih izločimo in s tem preprečimo nadaljnjo ohranjanje ter kroženje virusa BVD znotraj reje. V dveh letih po začetku izvajanja programa so sicer številne reje dobile status, vendar je to le nizek odstotek od vseh rej, zato je potrebno razmisliti, kako v prihodnje pritegniti v program večje število rej.

Material in metode

Program za pridobitev statusa čreda prosta BVD se izvaja na podlagi sprejetega pravilnika (Ur. list RS št. 107/13), ki se za rejce govedu izvaja na prostovoljni osnovi. Veterinarji v rejah odvzemajo serumske vzorce za potrebe:

1. priznanja statusa (dvakraten pregled vseh živali v starostni skupini 7-13 mesecev na prisotnost protiteles v razmiku 6 mesecev),
2. pridobitve statusa (pregled vseh živali v reji na prisotnost virusa BVD in v nadaljevanju pregled vseh novorojenih telet na prisotnost virusa v obdobju enega leta od izločitve zadnjega izločevalca virusa),
3. vzdrževanja (enkrat letno pregled vseh živali v starostni skupini 7-13 mesecev na prisotnost protiteles).

Dokazovanje protiteles proti virusu BVD smo v vzorcih odvzetih serumov živali izvajali s komercialnim testom ELISA (Svanovir® BVD Ab, Švedska) po navodilih proizvajalca, dokazovanje nukleinske kisline virusa BVD pa z metodo RT-PCR (4). Obe metodi sta v našem laboratoriju akreditirani.

Rezultati

V letih od 2013 do 2016 smo za potrebe priznanja, pridobivanja in vzdrževanja statusa laboratorijsko pregledali 3.747 vzorcev serumov v testu ELISA na prisotnost protiteles. Občasno ugotavljamo, da je posamezna žival iz starostne skupine 7-13 mesecev reagirala pozitivno na protitelesa v starosti 7 ali celo 8 mesecev. V tem primeru smo rejcu priporočili odvzem vzorca ponovno čez en mesec, da izključimo prisotnost kolostralnih protiteles.

V obdobju od leta 2013 do 2016 smo za potrebe pridobivanja statusa pregledali 7.325 vzorcev z metodo RT-PCR na prisotnost virusa BVD. Od leta 2014 naprej se je število rej s statusom nenehno povečevalo, v januarju 2016 je imelo uradni status čreda prosta BVD priznано že 20 govejih čred v Sloveniji.

Razprava

Modificiran "Skandinavski model", ki temelji na testiranju skupine živali v reji na prisotnost protiteles in ugotavljanju ter odstranjevanju perzistentnih izločevalcev virusa (PI) iz okužene reje, smo prenesli v letu 2013 v sprejet pravilnik v Sloveniji. Model temelji na ne-vakcinalnem pristopu, laboratorijskem testiranju rej in izvajanju preventivnih ukrepov. Rejcem 20. govejih čred je že uspelo pridobiti priznanje statusa in vsi ti so javno dostopni na spletni strani Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR). Prav gotovo je to velik napredek, glede na prejšnja leta, vendar ugotavljamo, da je še vedno zavedanje rejcev o pomenu statusa čreda prosta BVD na nizki ravni. Polovica slovenskih rej bi lahko pridobila status v pol leta. Zakaj tega ne izkoristi več rejcev, ni popolnoma jasno. Problemov v zvezi z kontrolo in izkoreninjenjem BVD je več vrst in pred nami je, da jih uspešno rešimo. Prav gotovo je eden večjih problemov ta, da laboratorijsko ugotovljeni PI virusa BVD niso takoj označeni s certifikatom "nosilec PI virusa BVD" in poslani v klavnico. Živali v prometu niso pod kontrolo in še vedno uvažamo veliko število živih – nepregledanih živali. Prav tako so nekatere živali še vedno zavestno ali naključno cepljene proti virusu BVD. Določen problem predstavlja tudi skupna paša. Nekateri rejci s priznanim statusom imajo zato pri vzdrževanju statusa občasno težave, če se pri testiranju ugotovi eno seropozitivno žival, status izgubijo. To bi bilo potrebno v pravilniku spremeniti tako,

da se reji omogoči vzdrževanje statusa. Izkušnje vseh evropskih držav s prostovoljnimi programi so "negativne", države pa so izkoreninjenje na nacionalni ravni dosegle šele, ko je vsak ugotovljen primer BVD bilo potrebno obvezno prijaviti. Predlogi, da bi v naslednjem obdobju v program priznanja obvezno zajeli vse reje bikovskih mater so v pravi smeri, o dejanskem ekonomskem napredku za rejce in govedorejo pa bomo lahko govorili šele, ko bo sprejeta odločitev o obveznem nacionalnem programu izkoreninjenja BVD. Tega so uspešno izvedle in zaključile že številne države v naši bližji sosesčini in lahko se zgodi, da bomo zaradi "cepetanja na mestu" v nekaj letih ostali okužen otok sredi Evrope.

Reference

1. Grom J, Barlič-Maganja. Bovine viral diarrhoea (BVD) infections - control and eradication programme in breeding herds in Slovenia. *Vet Microbiol* 1999; 2: 259-264.
2. Toplak I. Molekularna epidemiologija bovine virusne diareje (BVD) v slovenskih plemenskih rejah govedi: doktorska disertacija. 2004.
3. Pravilnik o pogojih za priznanje, pridobitev in vzdrževanje statusa črede, proste goveje virusne diareje, Uradni list RS, št. 107/13.
4. Toplak I, Rihtarič D, Hostnik P, Mrkun J. The usefulness of two molecular methods for the detection of persistently infected cattle with bovine viral diarrhoea using oral swab samples. *Slov Vet Res* 2015; 52: 23-30.

Two years of implementation of voluntary program for recognition of status herd free of BVDV in Slovenia

Since the end of 2013 the new policy regarding BVD is implemented in Slovenia. For the first time cattle breeders can apply on a voluntary basis for the official recognition a BVDV free herd status. At the beginning of 2016 the status have already been recognized for 20 bovine herds and much more are in the process of obtaining status, which confirms that the farmers adopt the program. Between the years 2013 and 2016 for the purpose of obtaining the status 3.747 serum samples were laboratory tested by ELISA for the presence of antibodies against BVD and 7.325 samples by the RT-PCR method for the detection of BVD virus. Although this is encouraging, still only a small percentage of breeders is involved in the voluntary program. However, since more than half of bovine herds in Slovenia are still uninfected, each of these breeders might officially gained recognition of BVD free herd within six months. It is already clear, that only with the voluntary program we will not achieve substantial progress, so it is necessary, as soon as possible, to confirm and adopt a national eradication program for BVD.

Keywords: bovine viral diarrhoea virus; voluntary program; eradication; diagnostics; cattle